

Operationeel Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2008

Februari 2008

Inhoudsopgave

INLEIDING.....	3
SPOOR 1: LOKALE AANPAK CENTRAAL.....	4
SPOOR 2: NATIONALE AANPAK.....	5
2.1 Algemeen beleid op nationaal niveau	
2.2 Specifiek beleid op nationaal niveau	
2.2.1 Vergroten van de weerbaarheid en binding aan de samenleving van individuen en groepen die vatbaar zijn voor polarisatie en radicalisering, en hun omgeving	
2.2.2 Vergroten van competenties van het lokaal bestuur en professionals die veel met jongeren en jongerengroepen werken.	
2.2.3 Vroegtijdig isoleren, indammen en keren van polarisatie en radicalisering	
SPOOR 3: INTERNATIONALE SAMENWERKING EN BUITENLANDS BELEID.....	14
3.1 Bilaterale samenwerking (o.a. VS, Canada, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden) en binnen de Benelux.	
3.2 EU actieplan Radicalisering & Rekrutering en VN Wereldwijde Strategie tegen terrorisme en radicalisering.	
3.3 Volgen media in derde landen over Nederland en over vraagstukken die gevolgen kunnen hebben voor Nederland én analyse mogelijke impact externe conflicten in Nederland	

INLEIDING

Achtergrond

Op 27 augustus 2007 ontving uw Kamer het vierjaren actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011. Daarin werd aangekondigd dat u jaarlijks een operationeel actieplan ontvangt met daarin een overzicht van de voorziene concrete acties en activiteiten. Dit operationeel actieplan biedt een nadere uitwerking van de acties en inzet op dit thema voor het jaar 2008.¹ De concrete acties zoals omschreven in de aan uw Kamer eerder toegezonden brief² zijn tevens in dit operationeel actieplan opgenomen.

Drie sporenaanpak met primaat bij lokaal bestuur

De aanpak van polarisatie en radicalisering is vooral een zaak van het lokaal bestuur, op lokaal niveau. Gericht op preventie, signalering en interventie. Samen met professionals als wijkagenten, jeugdwerkers, leraren, WI-medewerkers, leerplichtambtenaren en ingebed in het lokaal (veiligheids)beleid.

Daarnaast is het van belang algemeen en specifiek beleid in te zetten op nationaal niveau dat deze lokale aanpak ondersteunt en faciliteert.

Het derde spoor betreft de samenwerking op internationaal niveau bij de reductie van polarisatie en radicalisering (binnen en buiten de EU) én de aansluiting op het buitenlands beleid.

Betrokken partijen

Effectief beleid tegen polarisatie en radicalisering raakt vele beleidsterreinen. Daarom zijn bij de uitvoering van het actieplan acht ministers betrokken, namelijk BZK, Justitie, WWI, SZW, VWS, Jeugd en Gezin, OCW en BZ. Uiteraard zijn ook de AIVD en de NCTb betrokken. De VNG is co-auteur van het actieplan.

¹ Actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011, pag. 21.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 29 754, nr. 108

SPOOR 1: LOKALE AANPAK CENTRAAL

Het Rijk zal in nauwe samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een scan uitvoeren voor het detecteren van de gebieden of wijken in Nederland waar sprake is van polarisatie en/of radicalisering.^{3 4}

Deze gemeenten kunnen vervolgens een nadere analyse opstellen, gebruikmakend van de kennis van docenten, wijkagenten, jongerenwerkers etc. in de gemeente/wijk. De uitkomsten van deze analyse kunnen leiden tot een plan van aanpak, gericht op de lokale specifieke situatie (maatwerk). Het Rijk ondersteunt gemeenten -op verzoek- bij het opstellen van deze nadere analyse en het plan van aanpak, voornamelijk met kennis en het beschikbaar stellen van best practices. De kosten voor de implementatie van de aanpak volgen de systematiek van cofinanciering. Met diverse gemeenten, zowel klein als (middel)groot, is al contact over mogelijk ondersteuning vanuit het Rijk.

Gemeenten kunnen voor de plannen gericht op het voorkomen en tegengaan van polarisatie en radicalisering subsidie ontvangen op basis van cofinanciering, op basis van de volgende criteria:

- Iedere aanvraag wordt beoordeeld door een interdepartementale stuurgroep waarin BZK, WWI, NCTb, AIVD, OCW, SZW, VNG, BZ, Justitie, VWS en Jeugd en Gezin een integrale afweging maken. Wanneer geen consensus bereikt wordt, beslist de voorzitter (BZK) gehoord alle deelnemers aan het overleg. Waar de te besteden gelden afkomstig zijn uit de algemene begroting van een departement, heeft dit departement het laatste woord;
- De belangrijkste toetsingscriteria zijn een integrale benadering (dus niet alleen gericht op wijkagent of docent) en kwaliteitseisen als doelstelling, doelgroepen, gedegen integrale aanpak met subdoelstellingen en evaluatie. Ook het delen van de goede en minder goede ervaringen is vereist;
- Alleen gemeenten of samenwerkingsverbanden van gemeenten kunnen subsidie aanvragen;
- Financiering vindt plaats op basis van cofinanciering. Gemeenten of samenwerkingsverbanden van gemeenten kunnen verzoeken voor cofinanciering gedurende het gehele jaar indienen;
- Afrekening vindt plaats via het Gemeentefonds (het betreft dus geen specifieke uitkering).

Ieder jaar vindt een onafhankelijke evaluatie plaats van de rechtmatigheid en effectiviteit van de bestede gelden. De minister van BZK zal deze evaluatie jaarlijks aan uw Kamer toezenden. De evaluatie van de eerste tranche subsidietrajecten gemeenten is voorzien in december 2008.

Subsidieaanvragen 2007/2008:

- Subsidieaanvraag Slotervaart gehonoreerd (aug. 2007): € 400.000 totaal voor 2007 en 2008
- Verwacht aantal subsidieaanvragen voor cofinanciering in 2008: ca 90 gemeenten

Eindverantwoordelijkheid lokale aanpak: BZK

³ De minister van WWI heeft bij de selectie van de 40 wijken gebruik gemaakt van sociaal-economische en fysieke indicatoren. Vanuit het perspectief van polarisatie en radicalisering is het van belang dat de minister van WWI de navolgende indicatoren heeft betrokken bij haar selectie: inkomen, werk, opleiding, sociale overlast en ervaren veiligheid. Dit leidt ertoe dat enige overlap kan bestaan tussen de geselecteerde wijken vanuit het perspectief van WWI en de wijken die bijzondere aandacht behoeven vanuit het perspectief van polarisatie en radicalisering. Wanneer specifieke wijken / gebieden op basis van de polarisatie en radicaliseringscan samenvallen met de wijken die de minister van Wonen, Wijken en Integratie (WWI) tot haar aandachtswijken rekent, zal direct de samenwerking en aansluiting gezocht worden bij de verdere aanpak. Echter, het is een misvatting dat de toename van de problematiek van polarisatie en radicalisering alleen plaatsvindt in de kansarme wijken.

⁴ De gemeenten Rotterdam en Amsterdam brengen eigen expertise in bij de opzet en uitvoering van de scan

SPOOR 2: NATIONALE AANPAK

2.1 Algemeen beleid op nationaal niveau

Algemeen beleid op nationaal niveau richt zich op regulier beleid dat niet specifiek gericht is op de reductie van polarisatie en radicalisering, maar wel een belangrijke bijdrage daaraan levert door het wegnemen van mogelijke voedingsbodems voor polarisatie en radicalisering. Voorbeelden zijn tegengaan voortijdig schoolverlaten, tegengaan van discriminatie en bevorderen van economische, maatschappelijke en politieke participatie van jongeren. De verantwoordelijkheid voor deze aandachtsgebieden ligt bij de daartoe verantwoordelijke departementen en wordt derhalve niet opgenomen in het jaarlijks actieplan polarisatie en radicalisering. De verantwoordelijke departementen informeren Uw Kamer separaat over de voortgang op deze aandachtsgebieden.

2.2 Specifiek beleid op nationaal niveau

Specifiek beleid op nationaal niveau is gericht op voorkomen, belemmeren en tegengaan van polarisatie en radicalisering. Hiertoe zijn de volgende beleidslijnen gedefinieerd:

1. - Vergroten van de weerbaarheid en binding aan de samenleving van individuen en groepen die vatbaar zijn voor polarisatie en radicalisering, en hun directe omgeving (ouders/opvoeders etc);
2. - Vergroten van competenties van het lokaal bestuur en professionals die veel met jongeren en jongerengroepen werken;
3. - Vroegtijdig isoleren, indammen en keren van polarisatie en radicalisering.

2.2.1 Vergroten van de weerbaarheid en binding aan de samenleving van individuen en groepen die vatbaar zijn voor polarisatie en radicalisering, en hun omgeving

Opzetten kennis- en adviescentrum

In januari 2008 wordt het Kennis- en adviescentrum polarisatie en radicalisering opgestart. Uitgaande van het volgens planning verlopen van de Europese aanbestedingsprocedure zal dit in volle omvang, met één landelijk telefoonnummer, medio 2008 operationeel zijn. Dit centrum biedt informatie voor een ieder die nadere informatie wenst over het tegengaan van polarisatie en radicalisering. Doelgroepen zijn primair jongeren en ouders, maar het centrum biedt ook kennis en advies op maat voor professionals als wijkagenten, docenten, gemeenteambtenaren en onderzoekers.

De kennisconsulenten van het centrum worden getraind om de beschikbare kennis en informatie snel en praktisch beschikbaar te stellen voor een ieder die contact opneemt met het centrum (kennismakelaars). Ook bieden de kennisconsulenten advies op maat en vervullen –waar noodzakelijk- een doorverwijsfunctie naar onder meer jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg en politie.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Vrijwilligers inzetten als mentor voor jongeren die vatbaar zijn voor radicale invloeden

Jongeren die vatbaar zijn voor (islamitische of rechts)radicale invloeden worden 1 op 1 gecoacht door vrijwillige mentoren die voor hen een positief rolmodel zijn. Mentoren worden geworven bij onder meer allochtone studentenorganisaties en allochtone netwerken vanuit het bedrijfsleven, gescreend en getraind.

Docenten, jeugdwerkers, medewerkers bij de arbeidstoeleiding en ouders kunnen jongeren aanmelden voor een mentor bij het kennis- en adviescentrum polarisatie en radicalisering. Deze

draagt zorg voor een match tussen jongere en mentor (qua type mentor en woonplaats) en regelt de kennismaking.

Jongere en mentor stellen samen een aanpak op, met tussenevaluaties en een eindevaluatie.

Mentoren kunnen bij hun aanpak gebruik maken van coaches en intervisie.

Eindverantwoordelijkheid: BZK ism WWI

Weerbaarheidstrainingen en peereducatie

Versterken van de weerbaarheid van jongeren tegen radicaliseringinvloeden door

weerbaarheidstrainingen en peereducatie onder jongeren: discussie aangaan met leeftijdsgenoten in je eigen leefomgeving. Docenten en ouders hebben vaak slechts ten dele invloed op jongeren die zich aangetrokken voelen tot radicaal gedachtegoed. Bij een deel van deze jongeren is het mogelijk het gesprek aan te gaan en weerwoord te bieden via andere jongeren ('peer'-bereik), soms naaste familie. Dit vraagt een specifieke casusaanpak, zoals die al in Rotterdam en Amsterdam wordt gehanteerd.

Training op maat voor 'peers' die het gesprek aangaan om weerwoord te bieden. In een enkel geval is de jongere ook bereikbaar voor anderen, zoals de lokale imam of een rolmodel (zie hieronder). Ook dit vraagt vanzelfsprekend om maatwerk, afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Eindverantwoordelijkheid weerbaarheidstrainingen: WWI

Eindverantwoordelijkheid peereducatie: BZK

Inzet rolmodellen

In 2008 start een serie discussieavonden over maatschappelijke vraagstukken met helden/rolmodellen voor jongeren. Voorbeelden zijn bekende voetballers, muzikanten (rappers) en soapacteurs. Het respect voor deze rolmodellen is groot en dat vormt de basis voor een stevige discussie.

Vraagstukken die daarbij aan de orde komen vanuit het perspectief van islamitisch extremisme zijn: vrouw en moslim zijn, homoseksualiteit, gemengd sporten, democratie, dragen van hoofddoek of andere zichtbare religieuze uitingen, trouwen etc.

Wanneer de discussie zich richt op tegengaan van rechtsextremisme betreft het vraagstukken als identiteit, gelijke kansen, democratische rechtsstaat en richt de discussie zich op hardnekkige misverstanden. Voorbeelden van deze misverstanden zijn: Nederland wordt binnen afzienbare tijd overgenomen door de moslims en moslims pikken alle banen in van autochtone Nederlanders.

Eindverantwoordelijkheid: BZK i.s.m. WWI

Stageplaatsen

Het ministerie van Sociale Zaken stimuleert stages voor alle jongeren. Bij de aanpak hanteert SZW bewust geen 'labels', aangezien dat in het nadeel van jongeren kan werken bij het vinden van een stageplek. In de praktijk richt de aanpak zich zeker op jongeren die op zoek zijn naar hun identiteit of roeping. Voor deze specifieke groep radicaliserende jongeren, of ze nu moslims zijn of rechtsradicaal, heeft de stage een dubbele functie. Ze vinden op deze manier niet alleen makkelijker een baan, maar ze worden ook weer ingesloten in de Nederlandse maatschappij. De stage vormt hun verbinding met de Nederlandse samenleving

Eindverantwoordelijkheid: SZW

Stimuleren dialoog religie en samenleving

2008 is het jaar van de interculturele dialoog. De minister van OCW en de minister voor WWI ondersteunen structurele interculturele activiteiten en dialoog door ondersteuning van Kosmopolis en andere culturele centra. Verder zal de minister voor WWI in 2008 de inter-culturele en de dialoog religie en samenleving stimuleren door de het steunen van discussies in de 40 aandachtswijken én in alle andere wijken die daarvoor belangstelling tonen. De ervaringen tot nu toe zijn dat deskundige begeleiding essentieel is voor het welslagen van de sessies aangezien het tot verhitte debatten leidt,

maar ook tot wederzijds begrip. De komende maanden wordt een pool van begeleiders opgeleid en ingezet bij concrete lokale activiteiten. Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan het betrekken van moeilijk te bereiken (orthodox-religieuze) groeperingen.

Eindverantwoordelijkheid: WWI (deels i.s.m. OCW)

Faciliteren pluriform aanbod op internet

Op 5 oktober 2007 is de website www.islamwijzer.nl gelanceerd.⁵ Het initiatief voor de website was afkomstig van het Landelijk Overleg Minderheden (LOM). De coördinatie van het project ligt in handen van één van de organisaties van het LOM, namelijk het Samenwerkingsverband van Marokkanen in Nederland (SMN). De islamwijzer biedt een discussieplatform over het leven als moslim in de Nederlandse democratische samenleving.⁶ Door het aanbieden van een breed scala aan opvattingen willen de maatschappelijke organisaties die de site hebben opgezet tegenwicht bieden aan de politiek-religieuze extremistische internetsites die geen recht doen aan de diversiteit van opvattingen binnen de moslimgemeenschap. Dit ook op verzoek van docenten en jeugdwerkers die behoefte toonden aan alternatief aanbod op het internet. Op de website wordt ook specifiek aandacht besteed aan emancipatie- en opvoedingsvraagstukken voor jonge ouders.

Het ministerie van WWI subsidieert de website vanuit het perspectief tegenwicht te bieden tegen de anti-democratische en anti-integratieve radicale sites op internet, maar heeft geen bemoeienis met de inhoud van de website (scheiding kerk en staat).

Eindverantwoordelijkheid: WWI

Centra voor Jeugd en Gezin

De minister voor Jeugd en Gezin gaat in 2008 pilots uitvoeren in de krachtwijken van enkele gemeenten die een intercultureel concept opleveren voor het basismodel Centra Jeugd en Gezin. Uiteindelijk zullen alle CJG's "intercultureel competent" moeten zijn. Concreet betekent dit dat centra ook kennis en ervaring hebben op de aanpak van cultuurgerelateerde specifieke problematiek, waaronder eengerelateerd geweld en radicalisering.

Eindverantwoordelijkheid: Jeugd en Gezin

2.2.2 Vergroten van competenties van het lokaal bestuur en professionals die veel met jongeren en jongerengroepen werken.

Monitor polarisatie en radicalisering

Momenteel wordt de eerste monitor polarisatie en radicalisering opgesteld, in nauwe samenwerking met een expertgroep van onderzoekers vanuit verschillende universiteiten en onderzoekscentra. De monitor zal inzage geven in de trends en ontwikkelingen op het terrein van polarisatie en radicalisering én levert daarbij de bronnen en de cijfers (voor zover beschikbaar en betrouwbaar). Binnenkort zullen de uitkomsten in een trendnotitie gerapporteerd worden aan uw Kamer. Deze vormt tevens de 0-meting.

Parallel wordt –opnieuw in nauwe samenwerking met de expertgroep- een model ontwikkeld waarmee de onderliggende factoren en de mate van invloed van deze factoren op polarisatie en radicalisering

⁵ Soortgelijke door de overheid gefinancierde websites zijn ook te vinden in Duitsland en Groot-Brittannië. Zie <http://www.qantara.de> en <http://www.theradicalmiddleway.co.uk>

⁶ De Islamwijzer is één van de projecten van het masterplan 'Niet naast elkaar maar met elkaar' vanuit het Landelijk Overleg Minderheden. Uw Kamer is hierover bericht (nota "Weerbaarheid en Integratiebeleid" 2004-2005, 29754, nr.27; Tussenrapportage 2005-2006, 29754, nr 74; Actualisatie, 2006-2007, 29754, nr 101).

inzichtelijk worden. Voor deze exercitie bestaat geen internationaal model dat als voorbeeld kan dienen. Het model is naar verwachting medio 2008 gereed.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Onderzoeksbank en onderzoeksagenda

BZK stelt momenteel een onderzoeksbank op met al het relevante onderzoek (nationaal en internationaal). Deze onderzoeksbank is te zijner tijd te raadplegen via de site van het Kennis- en adviescentrum polarisatie en radicalisering.

De eerder genoemde expertgroep van gerenommeerde onderzoekers komt bij het opstellen van de monitor/ trendnota hiaten tegen in de beschikbare informatie over polarisatie en radicalisering. Dit leidt tot het opstellen van een onderzoeksagenda voor maatschappelijk relevant onderzoek op het terrein van polarisatie en radicalisering. Deze onderzoeksagenda is in het voorjaar van 2008 gereed.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Benchmark

In opdracht van BZK en WWI wordt momenteel een benchmarkmethodiek ontwikkeld voor de aanpak van polarisatie en radicalisering. Dit biedt de mogelijkheid goede en minder goede aanpakken helder inzichtelijk te maken voor gemeenten die zoeken naar bruikbare oplossingen voor hun specifieke situatie. De benchmarkmethodiek biedt tevens input voor de jaarlijkse evaluatie van de aanpak van alle gemeenten en is medio 2008 gereed. De resultaten van de benchmark worden inzichtelijk via het Kennis- en adviescentrum (delen van kennis en informatie, niet steeds opnieuw het wiel uitvinden).

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Innovatieprijs aanpak polarisatie en radicalisering in gemeenten

Het Rijk stimuleert gemeenten een lokale aanpak op te stellen tegen polarisatie en radicalisering. Jaarlijks organiseert BZK een seminar waarbij alle betrokken gemeenten genodigd worden. Doel van het seminar is delen van kennis en informatie. Tijdens dit seminar biedt de AIVD de meest recente informatie over het fenomeen polarisatie en radicalisering. De minister van BZK reikt de innovatieprijs uit voor het meest innovatieve lokale project tegen polarisatie en/of radicalisering. Criteria voor honorering zijn: effectiviteit en toepasbaarheid bij andere gemeenten. Burgerinitiatief is een pré bij de beoordeling door de jury. De prijs is een geldbedrag van € 15.000 voor de initiatiefnemers van het project en vanzelfsprekend de positieve publiciteit voor de aanpak.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Persbriefings polarisatie en radicalisering

De AIVD heeft de gewoonte de pers uitgebreid te informeren over de inhoud van belangrijke publicaties. Van journalisten kwam het verzoek circa viermaal per jaar (of vaker naar gelang de nieuwswaardige informatie) persbriefings te organiseren over het fenomeen polarisatie en radicalisering. Wat is het precies, hoe kunnen we het herkennen en welke trends en ontwikkelingen signaleert de AIVD (ook op internet). Indien wenselijk is het mogelijk dat BZK, NCTb en/of WWI de beleidsmatige duiding aanvullen. De persbriefings zijn informerend van aard en dienen als achtergrondinformatie, niet voor publicatie.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Handreiking weerwoord

Op uitdrukkelijk verzoek van docenten, jongerenwerkers, reclasseringsambtenaren en medewerkers in gevangenis wordt een praktische en handzame handreiking 'weerwoord' opgesteld. Imams, professoren en prominente vertegenwoordigers binnen de islamgemeenschap geven vanuit de democratische politieke theorie en de islamleer hun visie op de toepassing van geloof in het leven van alledag en over de waarde van de democratische rechtsstaat. De handreiking is maart 2008 gereed.

Eindverantwoordelijkheid: BZK i.s.m. WWI en NCTb

Lespakket 'extremisme in het nieuws' voor scholieren.

Op verzoek en naar behoefte is het Lespakket *Extremisme in het nieuws* voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs beschikbaar vanaf medio oktober 2007. Het lespakket is ontwikkeld door Stichting Krant in de klas (KiK). *Extremisme in het nieuws* is geschikt voor klassikaal gebruik en kan als basis dienen voor debatten en/of presentaties. Een belangrijk onderdeel van het pakket is dat de leerlingen zich uitgebreid verdiepen in de krantenberichtgeving over het onderwerp. Met het verschijnen van de AIVD rapportage "Radicale dawa in verandering" zal ook het niet-gewelddadig radicale salafisme specifiek aan de orde komen.

Eindverantwoordelijkheid: NCTb

Digitale lesbrief Codename Future voor scholieren

Codename Future, een gespecialiseerde uitgeverij voor het middelbaar onderwijs, maakt als vervolg op vijf – door bewindslieden bijgewoonde - debatten in 2006 op middelbare scholen een schoolproject over identiteit en radicalisering. Het nieuwe project bestaat uit een digitaal lesdossier en is uit te breiden naar gelang wensen en middelen van de school. Het project sluit aan bij de persoonlijke zoektocht van jongeren naar een eigen identiteit. Het is op verzoek voor alle scholen digitaal beschikbaar vanaf november 2007.

Eindverantwoordelijkheid: NCTb

Docenten concrete tools in handen geven voor het omgaan met radicalisering in de klas

Christelijke Hogeschool Windesheim (vestigingen in Zwolle, Utrecht en Lelystad) ontwikkelt momenteel een benaderingswijze voor het opnemen van Polarisatie en Radicalisering in het lesprogramma. Aandacht voor radicalisme is in de visie van Windesheim geen apart thema binnen scholen, maar moet worden ondergebracht bij de opdracht tot burgerschapsontwikkeling. Het valt op dat leraren kennis en vaardigheden missen in het herkennen van en omgaan met radicalisme. Windesheim ontwikkelt praktische tools om scholen te ondersteunen in de kwaliteitsborging inzake het omgaan met radicalisering. Windesheim benadrukt dat de leraar geen spion in de klas is, maar dat het wel de pedagogische taak is van een leraar om de uitersten in ideologieën met jongeren te bespreken omdat het verband houdt met de ontwikkelingspsychologie van pubers en jong-volwassenen. Het is een taak van het onderwijs de uitersten 'aan te horen', kritisch te bevragen, en leerlingen op het spoor te zetten van relevante kennis en andere gedachten.

Eindverantwoordelijkheid: OCW

Aanpak polarisatie en radicalisering in samenwerking met de onderwijsbonden

De onderwijsbonden CNV-onderwijs en AOB (onderwijsbond van de FNV) ondersteunen de aanpak van het actieplan polarisatie en radicalisering. Zij geven aan dat informatie ter herkenning van polarisatie en radicalisering en de aanpak daarvan beschikbaar moet zijn voor docenten op verzoek en naar behoefte. De informatievoorziening hierover naar hun achterban verloopt via de bondsbladen.

Eindverantwoordelijkheid: OCW

Training van imams en korandocenten

De Universiteit van Leiden heeft een curriculum ontwikkeld voor imams en korandocenten, getiteld 'Nederland en de Islam, interculturele ontmoetingen en integratie'. De module behandelt de geschiedenis van religieuze minderheden in Nederland en gaat daarnaast in op maatschappelijke vraagstukken als positie van de vrouw en homoseksualiteit. Het curriculum is ontwikkeld in samenwerking met de moslimsorganisaties in Nederland die de aankomende en huidige

korandocenten en imams zullen stimuleren deze module te volgen. Onder deze groep bestaat grote belangstelling. Het kabinet zal hun deelname aan deze module financieel ondersteunen.

Eindverantwoordelijkheid: WWI, i.s.m. BZK.

Training radicalisering voor maatschappelijke dienstverleners en jeugdzorg

Uit de voorlopige conclusies van het onderzoek naar behoefte bij eerstelijns werkers inzake de aanpak van polarisatie en radicalisering⁷ blijkt dat met name maatschappelijk werkers en jeugdhulpverleners behoefte hebben aan basiskennis over radicalisering en instrumenten voor de aanpak van radicaliserende jongeren. In nauw overleg met de Maatschappelijke ondernemersgroep (de brancheorganisatie van maatschappelijke werkers en jeugdhulpverleners) zal nog voor de zomer van 2008 een seminar en trainingsprogramma ontwikkeld worden voor de maatschappelijke dienstverleners en jeugdhulpverleners.

N.B. In 2006 ontwikkelde Movisie in samenwerking met het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn de handreiking 'Radicaal Jong' voor jongerenwerkers.⁸ Deze handreiking zal betrokken worden bij het trainingsprogramma.

Eindverantwoordelijkheid: BZK

Professionaliseringsaanbod politie

Voor de bewustwording van de politiekorpsen heeft de Politieacademie een Basistraining Radicalisering en Terrorisme (BRT) en een Verdiepingstraining Radicalisering en Terrorisme (VRT) op maat ontwikkeld. De interactieve groepstraining BRT biedt oefeningen met betrekking tot het herkennen van radicalisering, het contact leggen met de doelgroep (bijvoorbeeld het aanspreken van jongeren en het op juiste wijze kanaliseren van informatie (wanneer, hoe en naar wie)). Bovendien wordt gebruik gemaakt van casuïstiek uit de eigen regio. Korpsen maken op ruime schaal gebruik van dit aanbod.⁹

De verdiepingmodule VRT is meer specifiek gericht op leidinggevend, politieambtenaren en rechercheurs belast met terrorismegerelateerde zaken en behandelt het radicaliseringsproces op de onderdelen terrorisme, rekrutering en de verschillende uitingsvormen van terrorisme.

Intussen wordt met een aantal grote korpsen (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht) een landelijk awareness-programma radicalisering en terrorisme ontwikkeld voor alle uitvoerende politiemensen.

Eindverantwoordelijkheid: BZK i.s.m. Nederland politie-instituut/politieacademie/ KLPD/ SBG terrorisme

Tegengaan polarisatie en radicalisering vanuit media-perspectief

In 2008 wordt samen met professionals in de mediawereld een aanpak opgesteld tegen polarisatie en radicalisering vanuit media-perspectief. Aspecten daarbij zijn toepassing van dit vraagstuk in films, musical, televisieseries, in games en andere mediatoepassingen met bereik onder doelgroep. Ook kan gedacht worden aan trainingen voor journalisten en perswoordvoerders. In dit kader past ook het

⁷ COT Instituut voor Veiligheids en Crisismanagement. Verslag van een verkennend onderzoek naar de rol van eerstelijns werkers bij het tegengaan van polarisatie en radicalisering.

⁸ MOVISIE komt voort uit de wens van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om versnippering tegen te gaan onder de vele aanspreekpunten op de werkterreinen van dit ministerie. Om meer samenhang op maatschappelijke zorg te creëren, komen er drie nieuwe kenniscentra op de werkterreinen jeugd, langdurende zorg en maatschappelijke inzet. MOVISIE neemt maatschappelijke inzet voor haar rekening.

⁹ Inmiddels hebben reeds 1000 executief personeel in Utrecht, 250 administratief en technisch personeel in Den Haag, 800 executief personeel en wijkagenten in Twente en 80 wijkagenten in Drenthe de BRT doorlopen. Amsterdam is gestart met een pilot BRT met verdiepingselementen en Kennemerland verwacht minimaal 500 personen en Limburg Zuid 80 personen de BRT aan te bieden in 2008. Bovendien is de spoorwegpolitie gestart met het trainen van 450 medewerkers. Wat betreft de VRT is bekend dat in Utrecht 50 medewerkers van de infodesk deze hebben doorlopen.

project "Ahlan", een interactief multi-media initiatief van Marokkaanse jongerenwebsite om moslimjongeren actief te betrekken bij actualiteiten en de publieke discussie daarover.

Eindverantwoordelijkheid: BZK, i.s.m. andere ondertekenaars actieplan polarisatie en radicalisering 2007-2011.

Handreiking gemeenten: Scheiding tussen kerk en staat in de praktijk

Rijksoverheid en gemeenten willen samenwerken met maatschappelijke en religieuze organisaties zonder inbreuk te maken op de in Nederland gangbare scheiding tussen kerk en staat. Dit is op basis van Nederlandse en Europese wet- en regelgeving zeker mogelijk. Het kabinet heeft een uitzetting van dat beginsel gegeven in de nota Grondrechten in een pluriforme samenleving.¹⁰ Kern van dit beginsel is dat de staat geen partij kiest voor een bepaalde godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging. De staat mag zich ook niet met de inhoud van het geloof of de kerkelijke bestuurlijke organisatie inlaten. Ook is de overheid gehouden omstandigheden te creëren waarin een pluriform aanbod van opvattingen en meningen kan bestaan. Voorwaarde daarbij is dat de overheid faciliteert, geen partij kiest voor (de juistheid van) een bepaalde stroming of godsdienst en dat er ruimte is voor tegengeluid.¹¹ BZK stelt, gelet op de relatie tussen kerk en staat, in samenwerking met Justitie en anderen een handleiding op voor rijksoverheid en gemeenten waarin exact staat waar juridisch gezien de grenzen liggen voor samenwerking. In deze handleiding staan tevens *good practices* van samenwerking met maatschappelijke en religieuze organisaties. De handreiking is in het voorjaar van 2008 gereed.

Eindverantwoordelijk: BZK, i.s.m. Justitie, VNG, WWI en NCTb

Actieplan Nederlandse democratische rechtsstaat

Conform motie nr. 115 van leden Cörüz en Kuiken zullen BZK en Justitie voor de zomer van 2008 een actieplan uitwerken waarin de waarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat worden uitgedragen.¹² Dit vanuit het perspectief dat verspreiding van kennis van de waarden van de Nederlandse rechtsstaat bij kan dragen om polarisatie en radicalisering tegen te gaan. De democratische rechtsstaat dient zodanig in de samenleving verankerd te zijn dat hij optimaal weerbaar is tegen extremistische en radicale opvattingen.¹³ Het is nadrukkelijk de bedoeling om hier een discussie op lokaal niveau aan te verbinden, zodat draagkracht en kritische discussie het onderwerp van de democratische rechtsstaat levend houden, met name onder jongeren.

Eindverantwoordelijkheid: BZK en Justitie, i.s.m. WWI en OCW

Aanpak façadepolitiek (niet-gewelddadige) radicale salafistische moslims

Naar aanleiding van de motie van Van Raak¹⁴ tijdens het VAO actieplan polarisatie en radicalisering zal BZK een wegwijzer opstellen voor overheden en maatschappelijke organisaties met als doel het herkennen en aanpakken van de façadepolitiek van (niet-gewelddadige) radicale salafistische moslims. De wegwijzer is voorjaar 2008 gereed.

Centraal daarbij staat een aanpak om partners kritisch te bevragen over onder andere hun ideeën, intenties en relaties. Bij de duiding hiervan wordt ondersteuning aangeboden door het Kennis- en adviescentrum polarisatie en radicalisering. Ook zal de AIVD bestuurders attenderen wanneer de AIVD aanwijzingen heeft dat in een specifieke situatie sprake is van façadepolitiek en ondersteunt het rijk bestuurders bij de aanpak daarvan. Aandachtspunt daarbij blijft dat ingrijpen vrijwel alleen mogelijk is

¹⁰ TK 2003-2004, 29 614, nr. 2.

¹¹ Zie o.m. Serif t. Griekenland, EHRM, 14 -12-1999, nr. 38178/97 en Kokkinakis t. Griekenland, EHRM. 25-05-1993, nr. 14307/88, par. 13.

¹² Het Huis van de democratie maakt onderdeel uit van dit actieplan conform motie Heijnen en Van de Camp, 31200 III, nr. 8.

¹³ Brede focus, dus zowel rechtsextremistische, islamitisch extremistische als links extremistische radicalisering.

¹⁴ Motie Van Raak, 1 november 2007, nr. 113.

wanneer radicale salafistische moslims zich daar naar buiten toe over uitspreken. Het is uitgesloten dat de AIVD zicht heeft op alles wat zich binnenskamers of in de hoofden van (niet-gewelddadige) radicale salafisten afspeelt.

Eindverantwoordelijkheid: BZK, samen met WWI en NCTb

2.2.3 Vroegtijdig isoleren, indammen en keren van polarisatie en radicalisering

Salafistische predikers op lokaal niveau

Vanuit de landelijke overheid wordt rechtstreeks contact gelegd met gemeenten die te maken hebben met rondreizende salafistische predikers vanuit de radicaliseringshaarden en jongeren die ontvankelijk zijn voor deze salafistische boodschap, of waar sprake is van beginnende radicaliseringsproblematiek. In het najaar van 2007 hebben gesprekken met een aantal gemeenten plaatsgevonden. Tijdens de gesprekken verkennen het Rijk en de gemeenten hoe de verspreiding van het salafisme te duiden is, welke problemen er (kunnen) ontstaan, wat de reactie van de gemeente tot dusver is geweest en hoe we met een gezamenlijke inspanning anti-integratieve en anti-democratische tendensen en radicalisering kunnen voorkomen en tegen kunnen gaan. Het Rijk kan gemeenten helpen bij de ontwikkeling van een lokale strategie over de aanpak van radicalisering. Ook reikt het Rijk instrumenten en methodieken aan. Maatwerk is daarbij uiteraard essentieel. De gemeenten bekijken momenteel welke acties zij naar aanleiding van het gesprek gaan ondernemen. Op basis van de ervaring met deze gemeenten beraadt de landelijke overheid zich over de te nemen volgende stappen.

Samenwerkingsverband tussen NCTb, AIVD, WWI en BZK

Tegengaan van radicalisering in gevangenissen

Het tegengaan van radicalisering in penitentiaire inrichtingen krijgt langs verschillende lijnen gestalte. Op de eerste plaats zijn twee afzonderlijke afdelingen in Vught en Rotterdam bestemd voor gedetineerden die zijn verdacht van- of veroordeeld wegens een terroristisch misdrijf of die boodschappen van radicalisering voor of tijdens de detentie hebben verspreid of verkondigd. Door de samenplaatsing van deze gedetineerden onder begeleiding van speciaal opgeleid personeel, worden rekrutering en radicalisering van andere categorieën gedetineerden voorkómen.

Hiernaast wordt geïnvesteerd in de alertheid van het personeel in de reguliere penitentiaire inrichtingen, om signalen van radicalisering vroegtijdig te herkennen en daarop adequaat te reageren. In dat kader houden de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) presentaties voor het management van de penitentiaire inrichtingen om het bewustzijn inzake radicalisering te bevorderen. Deze managers brengen hun kennis over op de overige medewerkers in hun inrichting. Op basis van rapportages van de penitentiaire inrichtingen wordt de informatie-uitwisseling met AIVD en KLPD gestroomlijnd, opdat eventueel noodzakelijke maatregelen tijdig kunnen worden getroffen.

Bij de Justitiële Jeugdinrichtingen is op 31 december 2007 het project Interculturalisatie en radicalisering afgerond. Dit thema is ingebed in de personeelsopleidingen en blijft ook in 2008 een speerpunt in alle jeugdinrichtingen.

Eindverantwoordelijkheid: Justitie en NCTb i.s.m. AIVD, KLPD en PI's.

Concrete methodieken voor de-radicaliseringsprogramma's

De-radicalisering is betrouwbare uit de invloedssfeer van de radicale 'groep' halen. In de eerste plaats betreft dit indringende gesprekken met betrouwbare gebaseerd op steun bij het losmaken van de vertrouwde omgangskring. In verdergaande varianten valt te denken aan begeleiding naar een andere woning (op een andere locatie die uit de invloedssfeer is van de 'groep'), ander werk en opbouw van nieuwe sociale omgeving. Duitsland heeft veel ervaring met de-radicaliseringstrajecten opgedaan voor

rechtsextremisme en islamitische extremisme. Aangezien de AIVD met name ingaat op de groepsdruk die radicale salafisten ervaren, lijkt een de-radicaliseringsaanpak kansrijk. Voorwaarde is vanzelfsprekend dat betrokkene gemotiveerd is om de 'groep' te verlaten. Het kabinet heeft twee pilots opgezet voor deradicaliseringstrajecten, één voor rechtsradicale én voor zowel rechtsradicale als niet-gewelddadige radicale salafisten.¹⁵

Eindverantwoordelijkheid: WWI i.s.m. NCTb en BZK.

Campussen

Het kabinet wil via campussen perspectief bieden aan jongeren zonder zicht op opleiding of baan die dreigen af te glijden naar maatschappelijk ongewenst gedrag, voor zover die met de gebruikelijke instrumenten niet bereikt worden. Het kabinet wil daarnaast blijven inzetten op verbetering van bestaande stelsels, zodat het zenden van jongeren naar een campus een ultimum remedium blijft. Het verdient, zoals reeds gemeld aan de Tweede Kamer (TK, 2006–2007, 31 001, nr. 22) namelijk verreweg de voorkeur om jongeren via het reguliere onderwijs "bij de les" te houden, al dan niet in combinatie met werk. Omdat campussen goed moeten aansluiten op andere voorzieningen heeft het ministerie voor Jeugd en Gezin het voortouw bij de uitvoering, in overleg met de ministeries van Justitie, van BZK, van OCW, van SZW en voor WWI.

De landelijke invoering van campussen die gericht zijn op motivering, scholing en arbeidstoeleiding kan een bijdrage leveren aan het voorkomen van polarisatie en radicalisering, maar is daar niet primair op gericht. Campussen vallen dus – overigens net als de Centra voor Jeugd en Gezin - onder algemeen beleid dat niet specifiek gericht is op de reductie van polarisatie en radicalisering, maar kunnen wel een belangrijke bijdrage daaraan leveren door het wegnemen van mogelijke voedingsbodems voor polarisatie en radicalisering.

De pilotprojecten die de opmaat vormen voor landelijke invoering in 2011 zijn opgezet in Amsterdam, Rotterdam, Tilburg, Deventer, Gaasterlân-Sleat en Soesterberg (TK, 2006-2007, 31 001, nr. 35). Welke doelgroep precies bereikt wordt met deze pilotprojecten is momenteel nog niet bekend. Zoals tijdens het algemeen overleg over campussen op 11 oktober 2007 door de Minister voor Jeugd en Gezin is aangegeven wordt uw Kamer medio 2008 hierover geïnformeerd.

Eindverantwoordelijkheid: Jeugd en Gezin i.s.m. Justitie

Voortzetting aanpak radicaliseringshaarden

Een radicaliseringshaard is een organisatie of stichting die als voedingsbodem fungeert voor radicaliseringsprocessen. Bij de aanpak van radicaliseringshaarden worden bestaande bevoegdheden en instrumenten van de landelijke en lokale overheidsdiensten gecoördineerd ingezet. Dit gebeurt vooral in nauwe samenwerking met de lokale besturen. Deze aanpak zal worden voortgezet. Om operationele redenen kan geen openbare mededeling worden gedaan over de betreffende organisaties en de maatregelen die reeds zijn en nog worden getroffen.

Eindverantwoordelijkheid: NCTb, i.s.m. AIVD, MIVD, IND, KLPD, Belastingdienst / Douane, KMar, FIOD-ECD, WWI, OM, Onderwijsinspectie, gemeenten en regionale politiekorpsen

Nader onderzoek invloed niet-gewelddadige radicale salafisten op media

In het vragenuurtje van uw Kamer d.d. 16 oktober 2007 sprak uw Kamer haar zorgen uit over de mogelijke invloed van niet-gewelddadige radicale salafisten op de media. Aanleiding was de NOVA-uitzending d.d. 11 oktober 2007 inzake de zendgemachtigde organisatie voor de islamitische omroep, te weten Stichting Verzorging Islamitische Zendtijd. Concreet is toegezegd dat minister Plasterk van Onderwijs en minister Vogelaar voor Wonen, Wijken en Integratie de AIVD verzoeken informatie te leveren over mogelijke niet-gewelddadige radicaal-salafistische invloeden op de zendgemachtigde

¹⁵ De Europese Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten delen onderling informatie over de ervaringen met de deradicaliseringsaanpak.

organisatie en hierover te rapporteren aan uw Kamer. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen de bewindspersonen aanvullende beleidsmaatregelen treffen. Het kabinet blijft in brede zin extra alert op de invloed van niet-gewelddadige radicaal salafistische groeperingen op erkende overleg- en zendgemachtigde organisaties in het publieke domein.

Eindverantwoordelijkheid: AIVD, in nauwe samenwerking met WWI

Tegengaan van radicalisering via internet

Radicaal salafistische jongeren maken veel gebruik van het internet voor informatievergaring. Door het Openbaar Ministerie, KLPD, AIVD en de NCTb zijn verschillende activiteiten in gang gezet ter bestrijding van het gebruik van internet voor radicale doeleinden. Deze zijn vooral gericht op het verkrijgen en behouden van het zicht op aard en omvang van de problematiek. Voorbeelden hiervan zijn de projecten op het terrein van monitoring en surveillance¹⁶ op het internet en het meldpunt cybercrime (www.meldpuntcybercrime.nl). Ter invulling van het voornemen uit het Coalitieakkoord om “te voorzien in de mogelijkheid om de doorgifte van bepaalde boodschappen en informatie te verbieden”, ontwikkelt het kabinet daarnaast maatregelen om de toegang tot bepaalde content te beperken. Maatregelen gericht op het blokkeren van content moeten wel zoveel mogelijk in samenwerking met andere landen worden toegepast om de effectiviteit te verhogen.

Samenwerkingsverband tussen NCTb, Justitie, BZK, KLPD, NICC onder coördinatie van de NCTb

SPOOR 3: INTERNATIONALE SAMENWERKING EN BUITENLANDS BELEID

3.1 Bilaterale samenwerking (o.a. VS, Canada, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Zweden) en binnen de Benelux.

- Bevorderen van wetenschappelijk onderzoek, vooral het delen van ervaringen met betrekking tot de monitor;
- Uitwisselen van informatie met betrekking tot relevante ontwikkelingen ten aanzien van polarisatie en radicalisering;
- Stimuleren van pluriform aanbod islam op internet;
- Opzetten van uitwisselingsprogramma's tussen professionals, bijvoorbeeld tussen lokale overheden (grote steden).

Eindverantwoordelijkheid: BZK, WWI en NCTb, ieder vanuit hun eigen perspectief (veiligheid, integratie, terrorismebestrijding), in nauwe samenwerking met BZ

3.2 EU actieplan Radicalisering & Rekrutering en VN Wereldwijde Strategie tegen terrorisme en radicalisering.

- Opzetten van technische assistentie ter bestrijding terrorisme/radicalisering aan prioritaire landen (Marokko, Algerije, Tunesië, Kenia, Saoedi-Arabië, Pakistan, Indonesië). Bijvoorbeeld programma's voor het trainen van professionals.
- Versterking dialoog tussen culturen en samenlevingen; Anna Lindh Foundation (door VN opgericht samenwerkingsverband voor projecten ter bevordering van brede dialoog). Bijvoorbeeld uitwisselingsprogramma's gericht op journalisten en jongeren.
- Samenwerking op dit vlak in Europees verband (o.m. Euromed) en VN-verband (o.m. Alliance of Civilizations).

Eindverantwoordelijkheid: BZ

¹⁶ Surveillance is het verzamelen van informatie op grond waarvan operationele maatregelen kunnen volgen.

3.3 Volgen media in derde landen over Nederland en over vraagstukken die gevolgen kunnen hebben voor Nederland én analyse mogelijke impact externe conflicten in Nederland

Het ministerie van Buitenlandse Zaken volgt de media in het Midden-Oosten m.b.t. vraagstukken die gevolgen kunnen hebben voor Nederland dan wel expliciet over Nederland gaan.

De situatie in het Midden-Oosten wordt ook door de buitenlandse posten geanalyseerd. Daarmee bestaat inzicht in de buitenlandse conflicten die mogelijke polariserende en radicaliserende effecten hebben onder in Nederland woonachtige bevolkingsgroepen.

Deze informatie wordt verspreid onder jongerenwerkers/ gevangenisbewaarders etc. Er is veel vraag naar, omdat de informatie een verklaring en een voorspelling biedt met betrekking tot onrust onder de jongeren/ gedetineerden. Met deze kennis is het mogelijk daarop te anticiperen.

Eindverantwoordelijkheid: BZ